

ΤΟ ΠΕΣΙΜΟ ΤΗΣ ΑΥΛΑΙΑΣ ΚΑΙ Η ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

Και για τη χειμερινή περίοδο που πέρασε η ανασκόπηση των ελληνικών πεπραγμένων καταλήγει μάλλον σε θετικά συμπεράσματα. Αν κρίνει κανείς την ποσότητα των έργων και την ποικιλία των θεμάτων, μπορεί να περιμένει με αισιοδοξία τις εξελίξεις. Η αναφορά μας εδώ θα αρκεστεί σε ορισμένες ενδεικτικές περιπτώσεις.

Το Εθνικό Θέατρο, πέρα από τις παραστάσεις του στον χώρο της Πειραματικής Σκηνης, έκανε δύο παραγωγές ελληνικού έργου. Τους *Ξένους* του Παναγιώτη Μέντη και το *Μιζερέρε* του Παναγιώτη Πασχίδη, σε διασκευή και σκηνοθεσία Κώστα Τσιάνου. Οι *Ξένοι* είναι βραβευμένοι από τον Διεθνή Δραματικό Διαγωνισμό του Ωνασείου Ιδρύματος. Έργο που στηρίζεται σε μια διαπολιτισμική αναλογία και που μπορεί να παιχτεί το ίδιο καλά τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Θέμα του η υποδοχή του ξένου από τις δυτικές κοινωνίες και ο εγκλιματισμός του σε αυτές, καθώς και οι κλυδωνισμοί της παραδοσιακής οικογενειακής δομής. Η ευπρόσωπη παράσταση στη Νέα Σκηνή σε σκηνοθεσία Κώστα Μπάκα περιορίστηκε στο αναγκαίο που υπαγορεύουν οι διάλογοι, αλλά έχασε τις σύνθετες χρονικές συνάψεις που απαιτεί το montage του κειμένου. Αντιθέτως το *Μιζερέρε* στη σκηνή Κοτοπούλη-Ρεξ έδωσε την εντύπωση ότι γράφτηκε μόνο και μόνο για να επενδύσει μια φαντασμαγορική παράσταση. Πολύ κακό για το τίποτα. Πολύ δημόσιο χρήμα για ένα υβριδικό θέαμα μεταξύ απομίμησης γερμανικού καμπαρέ και ανώδυνου μιούζικαλ. Ακουστήκαν υπέροχες φωνές (ιδίως του Γ. Σαμσιάρη και της Χαράς Κεφαλά), παρουσιάστηκαν πολλά κοστούμια εποχής, αλλά πέραν τούτου ουδέν.

Στον χώρο της μεταμοντέρνας γραφής ανήκουν δύο έργα που παρουσιάστηκαν στα θέατρα «Θησείο» και «Αμόρε». Και τα δύο έχουν την υπογραφή του σκηνοθέτη της παράστασής τους, Μιχαήλ Μαρμαρινού και Θωμά Μοσχόπουλου (μαζί με τους Γ. Δούμο, Α. Φλουράκη και Β. Χατζοπούλου). Ο *Εθνικός ύμνος* συντίθεται από ετερόκλητα «κείμενα», που προήλθαν από συζητήσεις, συνεντεύξεις κ.τ.λ. και αποβλέπει στην όσο το δυνατόν αμεσότερη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία των δρωμένων. Το ενδιαφέρον στρέφεται εύλογα στην ίδια την παράσταση, στο ομαδικό της πνεύμα, στη ζωντάνια των ηθοποιών, και όχι στο ίδιο το κείμενο, που δεν είναι «έργο», με την παραδοσιακή έννοια, αλλά μάλλον μια «σπουδή» πάνω στη διασπορά μιας έννοιας, δηλαδή του «ύμνου» και όχι τόσο του «εθνικού». Το δεύτερο έργο, η *Πίστη* γράφτηκε περίπου με τον ίδιο τρόπο, αποβλέπει λιγότερο στη συμμετοχή του κοινού και περισσότερο στη ρευστή συμπαράθεση εικόνων και παραστάσεων από τον ψυχολογικό και θρησκευτικό χώρο της πίστης. Πάντως, παρά το αυθόρμητο και αυτοσχδιαστικό στοιχείο και των δύο παραστάσεων, διακρίνεται στο βάθος ένα κοινό σχέδιο δράσης, οργανωμένο σε εξάρσεις και υφέσεις και σε τελικές κλιμακώσεις φωνών.

Στο θέατρο «Σημείο» ο Ν. Διαμαντής σκηνοθέτησε με επιτυχία το τελευταίο έργο του Γιάννη Χρυσούλη *Ιστορίες της πόλης*. Ο συγγραφέας, μετά την εικοσαετή πορεία του, διαμορφώνει σταδιακά τον νέο υφολογικό και νοηματικό του χώρο: ρεαλισμός και συμβολιστικοί απόηχοι, εναλλαγή ρυθμών και εντάσεων, ποικιλία στις εστιάσεις της πραγματικότητας. Η ωριμότητα της γραφής του Χρυσούλη φαίνεται πια ξεκάθαρα στην ευχέρειά του να συνυφαίνει το ποιητικό με το εφιαλτικό και το αποσπασματικό με το εκτενές, αλλά και στην ικανότητά του να μετατοπίζει τις εμπειρίες μας μιλώντας ακριβώς για την καθημερινότητά τους.

Μία από τις σημαντικότερες παραστάσεις της περιόδου ήταν η σκηνοθεσία της Βαρβάρας Μαυρομάτη στο θέατρο «Καπνοκοπηρίου», για το τελευταίο έργο του Άκη Δήμου *Το δάκρυ των χειρών*. Λόγω απειρίας ή εξαιτίας μιας επιπόλαιης ματιάς, κάποιοι δημοσιογραφούντες μίλησαν για συντηρητική γραφή ή ακόμα και για ρετσέτες από τη δραματογραφία των «καλοφτιαγμένων» έργων. Ξέχασαν φαίνεται ότι τέτοια συνταγολόγια πέρασαν σε πολλά έργα του ελληνικού και ευρωπαϊκού θεάτρου κατά τον εικοστό αιώνα με

πολύ ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Το *Δάκρυ των χεριών* όμως δεν περιορίζεται στο πλαίσιο αυτό. Παρουσιάζει συμμετρική εξέλιξη των σκηνών και ψυχολογική παρατηρητικότητα, έχει γλώσσα λεπτοδουλεμένη και όμορφους διαλόγους, σφιχτοδεμένη δομή χωρίς περιττά στοιχεία, ατμόσφαιρα ποιητική, που ξεπερνάει το *milieu* ενός απλού αστικού δράματος και ανάγλυφη διατύπωση των εσωτερικών διλημάτων. Όλα αυτά είναι γνωρίσματα γραφής ενός έμπειρου πλέον συγγραφέα, που έχει κατακτήσει τα μέσα του και μπορεί να ανοίγεται σε πιο αφαιρετικούς χώρους. Ο Δήμου, που έχει δοκιμαστεί και στη μονολογική φόρμα, και στον ρεαλιστικό διάκοσμο, αλλά και στο ειρωνικό ύφος, εμπλούτισε το ελληνικό ρεπερτόριο με ένα έργο τρυφερό, με λεπτές ισορροπίες στους χρόνους και στις ψυχικές διακυμάνσεις: ένα έργο που δίνει τελικά στους ηθοποιούς να εναρμονίσουν κάποιος γοητευτικούς ρόλους. Αυτό έγινε και στην παράσταση με τον Άρη Λεμπεσόπουλο να ξεπερνά το υποκριτικό του ιδίωμα, τη Βίκυ Βολιώτη να δίνει τον καλύτερο ρόλο της, τον Δημήτρη Αλεξανδρή να πλάθει το πορτραίτο ενός μελαγχολικού *bon viveur* με καβαφικές αποχρώσεις και τον Βασίλη Ευταξόπουλο να δίνει τη βάση του γήινου αρσενικού. Το κάπως αφαιρετικό σκηνικό του Γιώργου Γαβαλά άφησε ζωτικό χώρο στη γλώσσα και στα πρόσωπα.

Σημαντικές επίσης ήταν κάποιες παρουσιάσεις παλαιότερων έργων της μεταπολεμικής δραματουργίας. Ο Θανάσης Παπαγεωργίου στη «Στοά» ξαναδιάβασε με μεράκι και συνέθεσε με έμπνευση τμήματα από τον παράλογο κόσμο του Μποστ. Η επιτυχημένη παράσταση *Ακούω ήχον κώδωνος* κατέγραψε άλλη μια εκπληκτική ερμηνεία από τους Παπαγεωργίου-Πρωτοψάλτη. Ο Μίμης Κουγιουμτζής στο Θέατρο Τέχνης έδωσε σε σύγχρονους κώδικες τους *Εκτελεστές* του Γιώργου Σκούρτη. Η δοκιμασία του χρόνου απέδειξε ότι όντως είναι ένα από τα σημαντικά έργα της μεταπολεμικής περιόδου, που δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τα πολυδιαφημισμένα νεονατουραλιστικά έργα της αλλοδαπής. Έξοχος ο Δημήτρης Μαύρος στον ρόλο του μικρότερου αδελφού. Ο Πασχάλης Τσαρούχας, μια απόδειξη αντοχής στη φθορά του τηλεοπτικού φακού. Παλαιότερο μονόπρακτό του, το *Νήμα*, αλλά και ένα καινούργιο, την *Οντισιόν*, σκηνοθέτησε και ο Γιώργος Μανιώτης στο Ανοιχτό Θέατρο. Κινούμενος σε ρεαλιστικούς, αλλά και σε ιδεαλιστικούς τόνους, ο συγγραφέας σκηνοθέτησε το ίδιο καλά αυτό που έγραψε.

Αριετιά έντονη παραμένει και η τάση των μονολογικών έργων. Ο Θόδωρος Τερζόπουλος παρουσίασε τη *Λήθη* του Δ. Δημητριάδη στο θέατρο «Άττις», ο Γιώργος Ηλιόπουλος το δικό του *Στα σκοτεινά* στο θέατρο «Επί κολωνώ» και ο Νίκος Διαμαντής το *Σπίτι με τα δώρα* των Αντώνη και Κωνσταντίνου Κούφαλη. Η παράσταση αυτή που θα συνεχιστεί και το επόμενο Φθινόπωρο αξίζει να προσεχθεί ιδιαίτερα: ευρηματική σκηνοθεσία, αβίαστη άρση της μονολογικότητας, εξαιρετικές ερμηνείες τριών σιληρών και τρυφερών συνάμα κειμένων.

Ευχάριστες εκπλήξεις είχαμε από τον Γ. Βέλτσο με την *Αναγγελία* στο Κ.Θ.Β.Ε. και, για άλλους λόγους, από τους Ρέππα-Παπαθανασίου με το *Ο Έβρος απέναντι* στο θέατρο «Κιβωτός» και τον Λ. Λαζόπουλο με το *Τα λέμε* στο θέατρο «Ηβη». Το συγγραφικό δίδυμο άφησε τον επιθεωρησιακό χώρο για το καθαρά δραματικό είδος. Το έργο τους έχει τη σατιρική ματιά, αλλά του λείπει η γλωσσική επεξεργασία που συναντούμε στο κείμενο του Λαζόπουλου. Ίσως είναι όμως μια καλή αφετηρία για τη συνειδητή ενασχόληση με την ελληνική δραματουργία.

Πολλά είναι τα έργα νέων συγγραφέων που παρουσιάστηκαν αφήνοντας υποσχέσεις για το μέλλον. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε: *Οι ήρωές μου πεθαίνουν με όλους τους τρόπους εκτός από όπλο* του Κώστα Καραφύλλη, *Κόκκινο φως* και *Γυναίκες δίχως πρόσωπο* της Μαρίας Καρβουνίδου στο θέατρο «Εντροπία», *Μπάμπουσκα* του Βασίλη Κατσικονούρη στο θέατρο «Σταθμός», *Μεγάλο Παιχνίδι* της Λεάς Βιτάλη στη «Θεατρική Σκηνή», *Ιστορία για ελέφαντες* του Νίκου Μανούδη στο θέατρο Κ. Βασιλάκου, *Αθήνα-Μόσχα* του Ευδόκιμου Τσολακίδη στο Από μηχανής θέατρο, *Overdose* του Κώστα Δίγκα στο θέατρο «Νέο Ριάλτο», που δεν ξεπερνά τη μετριότητα, *Λίγο απ' το πλευρό του Αδάμ* της Κυπαρισσίας Συμεωνίδου στο Club x bug, συμπαθητικό πρωτόλειο της ηθοποιού στον χώρο της κωμωδίας και

βεβαίως το νέο σπονδυλωτό έργο του Βασίλη Ραΐση Σε χαμηλό ποτήρι στις «Γραμμές», έξυπνοι διάλογοι και εύστοχη σύνθεση θεατρικών επεισοδίων που εκτυλίσσονται σ' ένα μπαρ.

Γενικά, μπορούμε να διαπιστώσουμε τα εξής. Παραμένει έντονη η συμμετοχή των ηθοποιών στην παραγωγή δραματικών κειμένων. Πέρα από τις διασκευές και τις συνθέσεις κειμένων, υπάρχει η τάση να γράφονται κείμενα από την εκάστοτε θεατρική ομάδα που θα τα ενσαρκώσει επί σκηνής. Έχουμε επιλεκτικές παραγωγές παλαιότερων κειμένων και αναζήτηση ενός νέου τρόπου γραφής, που δεν είναι πάντοτε νέος. Εμφανίστηκαν νέα σημαντικά κείμενα από δοκιμασμένους συγγραφείς, ενώ άλλοι νεώτεροι κάνουν τα πρώτα τους βήματα, άλλοτε αμήχανα, άλλοτε πιο σταθερά. Η μεταξύ τους συνεργασία φαίνεται μάλλον απαραίτητη, όπως απαραίτητο είναι και το άνοιγμα των σκηνών, κρατικών και μη, στα έργα τους.

Μετρό τχ.80, Ιούλιος 2002